

Edelmayer Zsolt

VISSZAEMLÉKEZÉSEK

INTERJÚ KAPOSÍ MÁRTON PROFESSOR EMERITUS-SZAL

Hogyan került az Eötvös Loránd Kollégiumba?

Amikor én beiratkoztam a szegedi Bölcsészkarra 1956-ban, akkor az egyetemet szintén Szegedi Tudományegyetemnek hívták és tulajdonképpen akkor is „*universitas*” volt, csak sokkal kevesebb karral, lényegesen kevesebb hallgatóval és kevesebb intézménnyel, főleg kevesebb tanszékkal. Ugyanis a Rákosi rendszerben – 1949-50-ben – a vidéki egyetemeken leállították a modern idegen nyelvi képzést, a tanárképzést, tehát angolt, németet, franciát, olaszt csak a budapesti bölcsészkaron képezték. Azok a professzorok, akik ezeken a tanszékeken voltak, átkerültek más-hova: például Koltay-Kastner Jenő az olasz tanszékről a magyar tanszékre, ahol régi magyar irodalmat oktatott, Halász Előd a német tanszék vezetőjeként szintén magyar irodalmár, 19. századi magyar irodalmat oktatott.

Jelentős változást tulajdonképpen 1956-ban indult meg. 1953-ban, Sztálin halála után megindult egy kisebb enyhülési folyamat, ami 1956 tavaszától erősödött föl, amikor a szovjet párt XX. pártkongresszusán Hruscsov éles Sztálin-kritikát gyakorolt, bizonyos változtatásokat igyekeztek végrehajtani. És ez bizony a magyar politikai, szellemi életet is érintette. Ez a Szegedi Egyetemen és az én esetemben azt jelentette, hogy két fontos esemény ment végbe: 56-ban újraindították az Eötvös kollégiumot, és ugyancsak 1956-ban újrakezdtek bizonyos nyelvi szakok, tanszékek megszervezését, újraindítását. Az angol csak később indult, de például a francia, a német és az olasz szakos képzés újraindult 1956-ban. Akkor mi másodévesek voltunk és részben az első évből, részben a másodévfolyamokról belső felvétellel lehetett jelentkezni ezekre a szakokra. S, néhányan, másodévesek, az olasz szakra jelentkezünk. Ebben jelentős szerepe volt Koltay professzornak, aki régi irodalom oktatásakor részletesen kitért a magyar-olasz kapcsolatokra. Egyébként Ő valamikor ebből készítette a magántanári dolgozatát.

A másik ilyen fontos esemény az Eötvös Kollégium megindítása volt, amelyben olyan változások történtek a régi kollégiumhoz képest, hogy ide már felvettek nem csak TTK-sokat, hanem bölcsészeket és jogászokat is, illetve a fiúk mellett lányokat is, és nagyon örültünk, hogy minden karról felvettek egy-egy elég csinos lányt is [kacag]. A bölcsészkarról Széles Klára volt az Eötvös Kollégium tagja, és öt fiút vettek föl, ebből ketten idősebbek voltak: Kulcsár Péter, meg Grósz Lajos már tulajdonképpen negyedévesek voltak. Másodévről Bíró Ferenc és Kovács Sándor Iván és én kerültünk be.

Egy évig nekünk nagyon úri dolgunk volt, mert az Irinyi épületben voltunk, a Boldogasszony sugárút felőli részén, a második emeleten. Egy év után kitelepítettek innen minket, és áttettek a Bolyai épület első emeletére, ennek a végén adtak nekünk néhány szobát. Lényegesen rosszabb körülmények között. Egyedül, ami átkerült onnan a jóból, az a kis könyvtár volt, aminek örültünk nagyon. Egy-két lexi-

kon, kézikönyv kéznél volt, ezt tudtuk használni. A jogászok például a mostohább körülményeket nem vállalták, nem költöztek át, pedig nagyon kiváló emberek voltak. Lőrincz Lajos például akadémikus lett, és valamelyik pesti egyetemen professzori rangban is tevékenykedett.

Nos, 1957-től kezdve az Eötvös Kollégiumra olyan gyanús szemmel néztek, a szellemi elit nem számított jelentősnek. Időnként a kari KISZ titkár olyan gúnyosan tett rólunk egy-két megjegyzést. Mondjuk nem gondolta meg, hogy a szellemi elitre talán szükség van, minthogy az Eötvös-kollégistákból került ki a későbbi oktatói gárda egy jelentős része. Csak egyet-kettőt említsek: Eiger László vagy Móricz Ferenc, Dobák Mihály, Ács Gábor, szintén Eötvös-kollégisták voltak. Később, bár nem Szegeden: Bíró Ferenc, Kovács Sándor Iván, Kulcsár Péter szintén professzorok lettek, egyik a Miskolci Egyetemen, másik kettő az ELTE-n, ennek a gárdának a jó része komoly tudományos eredményt szerzett. Úgy tudom, hogy a hatból négyen [hat BTK-s hallgatóból] szereztünk nagydoktori [akadémiai doktori] fokozatot.

Az Eötvös Kollégium ekkor tulajdonképpen azért volt érdekes és fontos, mert oda igényes emberek kerültek. Lehet, hogy ez szellemi elit volt, de a szónak lényegében jó értelmében mindenki kíváncsi volt, szeretett volna többet tudni, és szeretett volna valaki lenni, jó értelemben.

Amikor egy évforduló volt, 1986-ban a Kollégium alapításának 55. és az újjáalapítás 30. évfordulója volt. Akkor Szabó Zoltán kétszeres akadémikus, Kossuth-díjas tartott ünnepi beszédet, aki valamikor kollégista volt. És amikor megjelentette ezt a beszédet, *A minőség becsvágya* címet adta neki. Tehát itt olyan emberek voltak, akik tényleg törekedtek a jóra, és egy olyan szellemi légkört biztosítottak a Kollégiumban, ahol egyrészt barátságok szövődtek, másrészt el lehetett mélyíteni a szakmai érdeklődést, mert komolyan vették a hagyományokat, hogy bent a Kollégiumban is órákat kell tartani. Tudom, hogy a Halász Elődné, a TTK idegen nyelvi lektorátusának a vezetője járt be a Kollégiumba órákat tartani. Vagy az akkori rektor, irodalomtörténész professzor, Baróti Dezső, elfoglaltságai mellett bejött és a kollégiumban tartotta meg az expresszionizmusról szóló óráját. Ezek bent a Kollégiumban zajlottak, külsők nem igen jöttek be, csak néhányan érdeklődtek az iránt, hogy mi is folyik a kollégiumban. Tehát ez a csipkelődés, hogy mi szellemi elit vagyunk ez semmilyen rossz értelemben nem mutatkozott meg... Mi az évfolyamon ugyanolyan emberek voltunk, ugyanolyan jó viszonyban voltunk mindenkivel, ugyanolyan jó barátságban maradtunk mindenkivel és ezt különösebb módon nem hangsúlyozta senki. Legfeljebb jó értelemben, mert például Király István irodalomtörténész professzor szemináriumon rákérdezett, hogy „na, mit tudnak erről az Eötvös kollégisták”. És olyankor nekünk illett okosnak lennünk. Vagy kevésbé tájékozatlannak mutatkozni [kacagva], de azért az évfolyamtársaink sosem bántottak minket, ugyanolyan jóban voltunk és vagyunk még mindig, mert rendszeresen tartunk évfolyam találkozót.

Az egyik, ami a Kollégiumot jellemezte: egy bizonyos igényesség, szakmai elmélyültség, természetesen az egyetemen is vettünk föl egy-két speckollt [speciál kollégium], ami a hobbinkkal összhangban volt, érdekelt minket valamilyen formában.

A másik, ami fontos volt, hogy itt különböző karok hallgatói voltak együtt, és ez segített kiszélesíteni az érdeklődésünket, egy kicsit megelőzni a szakbarbárság lehe-

tőségét. Tehát sokat beszélgettünk a TTK-sokkal, és tőlük tudtuk meg – ne felejtjük el, az '50-es évek második feléről beszélünk – hogy van ilyen, hogy kibernetika, hogy rendszerelmélet, bizonyos hírközlési dolgokban mik vannak készülőkben. Megtudtuk, ki az a Neumann János, Teller Ede és hasonló. Ebben nagy szerepe volt a kollégium igazgatójának Grassely Gyulának, aki egy rendkívül közvetlen ember volt, gyakran jött be a kollégiumba. Nagyon közvetlen módon beszélgetett velünk, akár magánéleti dolgokról is lehetett vele szót váltani, és ő nagyon sok mindent elmondott, hogy milyen volt a korábbi kollégium, kik jártak oda korábban, milyen élet is volt, mindig ígérte, hogy tarokkozni is megtanít bennünket, mert az nagy szokás volt a régi kollégiumban. És a fiataloknak nem volt illő dolog győzni az idősebbekkel szemben, nem volt illő dolog elfogni a *paget ultimót*. [nevetve]

Na, most ezek jellemezték a Kollégiumot ebben az időszakban.

Közös rendezvények nem igen voltak, mert nem volt rá lehetőség. A benti órákat is úgy tartottuk meg, hogy leültünk a könyvtárba és akkor ott tartották meg ennek a néhány embernek ezeket az órákat. A helyzet tehát olyan volt, hogy nem is nagyon voltunk sokan, 17 vagy 18 ember, amivel indult ez a Kollégium. Tehát volt egy két ilyen megmozdulás, hogy elmentünk közösen a Fűvészkertbe, ahol a növénytan tanszék egyik adjunktusa szépen elmagyarázta, lehetőleg érdekességekkel tűzdelve, hogy mit is lehet ott látni. Megbeszéltünk komolyan dolgokat időnként a Gyula bácsival – Grassely Gyulát, az igazgatót így hívtuk egymás között, ez is mutatja, hogy jó viszonyban, jó kapcsolatban voltunk egymással. Ha volt egy-egy érdekesebb film – abban az időszakban kezdett bejönni Magyarországra a francia, olasz újhullám egy-két filmje, vagy volt színházi előadás, elég erős volt akkor is már az opera társulat, prózai társulat. Ezeket megbeszéltük, természetes volt, hogy ezeket megbeszéltük, a futballmeccs mellett természetesen.

Olyan kevesen voltunk, hogy szinte természetes volt, hogy együtt elmegyünk valahova. 1957 után, amikor átköltöztünk a Bolyai épületbe, akkor lányszoba már nem is volt, akkor öten fiúk a kocsnába el tudtunk menni, akkor a színházba is együtt mentünk el. Sőt, kíváncsiságból mentünk el, mert egy két szobatársunk statisztaként szerepelt. Néztük, ahogy a Szabó Feri milyen vitézként jelenik meg a Hunyadi Lászlóban, de szokás volt, hogy érdeklődünk, megbeszélünk dolgokat, ha megjelent egy érdekes könyv, amit szintén egy baráti beszélgetés formájában értékeltünk.

Akkoriban nagyon kevés volt a BTK-s hallgató. A mi évfolyamunkon 39-en voltunk. Ennek története van, hogy miért nem lettünk csak 38-an. A 39. tagot úgy vették föl, hogy az apja orvos volt Miskolcon és a Borsod megyei párttitkár, első titkár gombamérgezést szenvedett augusztus 20-án. Andrea, az évfolyamtársunk édesapja mentette meg, és hálából utólag fölvezték a lányát a BTK-ra. Így hogy ilyen kevesen voltunk egy-egy szemináriumon szinte baráti beszélgetésként zajlottak a dolgok. A kollégium meg az egyetem így nagyon szorosan összekapcsolódott.

A Diákbizottság az egy későbbi fejlemény, nagyon sokáig tartotta magát ez a helyzet, hogy voltunk körülbelül húszan, és a körülmények olyanok voltak, hogy ennek a húsznak nem igen lehetett előadást tartani, mertnem volt egy közös helyiség...

Akkor még elég mostoha körülmények között létezett a kollégium: nem volt zuhanyzó meleg vízzel. Úgy tudom, hogy Csákány Béla rektorsága idején nyúltak úgy hozzá, hogy rangjának megfelelően kellene vele bánni.

Tehát, hogy a társaság kb. körülbelül negyede volt a mostaninak, ez az életformáját is jelentősen megszabta, spontánabb jellegűvé, összefogottabbá tette.

Összefogásra, javító szándékra ebben az időben nem volt lehetőség, a megalakulástól egy évig éltünk tulajdonképpen, de ez is csonka tanév volt az 1956/57, és az eléggé köztudott, hogy Grassely igazgató úr vigyázott arra, hogy fölöslegesen ne kerüljünk olyan helyzetbe, ami veszélyes lett volna. „Fiúk, ne nagyon menjenek tünnetésre, ha mennek, vigyázzanak magukra...”

Utána, az tragikus volt. A Bolyai épületben egy folyosó végén volt a Kollégium, oda helyezték aztán a megalakult gyakorló gimnáziumnak, a Ságvárinak néhány osztályát. Tehát, amikor napközben mentünk haza, akkor rendszerint egy diáksereggen vágtunk keresztül a folyosón, hogy beérjünk a Kollégiumba. Tehát olyan mostoha körülmények között külső jelét adni, hogy mi igényesebbek szeretnénk lenni, jobb körülmények között szeretnénk élni... nem nagyon volt rá lehetőség. Legfeljebb az, hogy mindenki gyűjtögette a maga könyveit, és beállítottunk egy kisebb polcot a szoba közepére és mindenki oda tette a könyveit.

Én 1960-ban kikerültem onnan. Utána azért kezdett a kollégium bővülni, valamennyire.

Emlékezetes események, rendezvények

Nem nagyon szerveztünk mi ebben az időszakban ilyeneket, mert eléggé kevesen voltunk. Volt öt bölcsész, akivel megbeszéltük egymás között a legkülönbébb dolgainkat, spontán módon bedobott valaki valamit, hogy „jé, gyerekek olvastam ezt, meg azt...”.

Mások szintén elolvasták, megbeszélték. Tehát ilyen típusú rendezvények nem nagyon voltak. Ilyen értelemben az Eötvös Kollégium akkor nem folytatta azt a hagyományt, ami korábban Szegeden, vagy Pesten a nagy Eötvösben létezett.

Sport

Egyrészt volt az a két év kötelező tornaóra, amit nagyon szigorúan vettek. Nagyon intelligens tornatanáraink voltak. Egy időben egy latin szakos tornatanár igyekezett edzeni minket. Sokat elmondott, az olimpiák történetéről, amikor kifújtuk magunkat. A másik: volt egy kuriózum. Valamelyikünk, amikor mentünk haza, lehet, hogy egy kicsit rózsásabb állapotban [„tudod, mire célzok” mosollyal] találtunk egy kockakövet, ami kétszerese lehetett egy normál macskakőnek. Mondtuk, hogy gyerekek, ezt ki tudjuk-e emelni, vagy sem. Haza kéne vinni. Hazavittünk egy ilyen nagykövet, és azzal súlyoztunk. Ment a verseny, hogy ki hányszor tudja kiemelni. Az egyik évfolyamtársunk, Veres Zoli egy ilyen jókötésű sportos gyerek volt, százszor ki tudta nyomni azt a követ... mi, a többiek, csak úgy próbálkoztunk. De nem volt hely, meg az egyetem sem volt olyan körülmények között, akkor még megvolt az Ady téri sportpálya, meg néha teremben szaladgáltunk, nem tudom már melyik épületben. Nem volt annyira előtérben ez a probléma. Tehát azt lehet mondani, hogy a kollégi-

umnak nem volt olyannyira szervezett élete, mint amilyen feltehetően ma van, már amennyit láthatom.

A létszám megváltozott, a körülmények megváltoztak, meg hát eltelt az idő. Másmilyen az egyetem élete maga. Abban az öt évben, amíg egyetemista voltam és abban a négy évben, amíg Eötvös kollégista voltam, addig valahogy ezek a kulturális dolgok összekapcsolódtak a BTK-s kari rendezvényekkel. Elég sok mindent próbáltak ahhoz képest szervezni. Ugye, amikor Baróti Dezső rektor lett és a *Szegedi fiatalokkollégiumának* tagja volt, meg ugye azoknak az egyetemistáknak a körének a tagja volt, akik Radnóti Miklós köré szerveződtek, megpróbálta megpezsztíteni egy kicsit az egyetem életét. Meghívott például nagyobb tudósokat, részben korábbi évfolyamtársait, egy-egy nagyobb rendezvényre. Tolnay Gábor, Ortutay Gyula és más jelentős irodalomtudósokat hívott meg. Az ilyen egyetemi rendezvényekre mi úgy éreztük, hogy kutya kötelességünk elmenni. Hívott meg olyan nemzetközi tudósokat is: Tudor Bien, komparatistát, akit Káldy János tolmácsolt, tartott előadást az irodalmi komparatiztikáról az Auditorium Maximumban.

Meg akkoriban érdekes volt a szegedi színházi élet: 1957-ben alakult meg a nagy színház mellett a kis színház, és nagyon érdekes darabokat játszottak. És ezekre eljártunk, ezeket beszéltük meg. Nekem érdekes volt például, hogy Machiavelli *Mandragóráját* itt mutatták be, Domján Edit, Wike László, Kormos Lajos, Miklós Mara játszott benne, akik jelentős színészek voltak, jelentős volt az operatársulat is.

Akkor, ha már kikerültünk a Kollégiumból, újraindult a Dóm téren a szabadtéri műsora. Tehát nehéz azt megérteni, hogy abban az időben más volt a szellemi mozgástér. Nem volt annyi lehetőség. Ritkán esett az ember a bőség zavarába...

Kollégium falain belül szóba került-e a politika?

Igen, a politika szóba került, de tulajdonképpen nem csináltunk belőle nagy ügyet, megpróbálta az ember; azt ugye Leo Strauss hivatalosan is leírta, hogy megtanult az ember a sorok között olvasni. Hogy megpróbáljon az ember úgy előbbre jutni, hogy ne csináljon ennek nagy csinnadrattát. Mert ugye az egyetemen 1956-ban, és utána elbocsátottak néhány jelentős, színvonalas oktatót azért, mert '56-ban még csak fegyveres felkelésben sem vett részt. Például Kulcsár Zsuzsannát, aki kiváló egyetemes történész volt, amikor 57-ben újraindult az oktatás, akkor az első órán valami ilyet mondott, hogy „szeretettel üdvözlöm önöket, örülök, hogy ismét folytathatjuk a szeptemberben elkezdett munkát, igaz ugyan, hogy egy időre megszakadt, de reméljük, hogy az ifjúságnak ez a vállalkozása nem volt hiábavaló.” A következő héten Kulcsár Zsuzsanna már nem jött oktatni. Megúsza azzal, hogy tudományos kutató lett valahol.

Baróti Dezső rektor, azért nem el, hogy '56 októberében felhívást intézett a világ egyetemeinek több oktató aláírásával, hogy segítsenek a magyar forradalomnak. 1957. március 15-én ő tartotta az Auditorium Maximumban az ünnepi beszédet. És ő is célzott valami ilyesmire. És elhangzott valami ilyen, hogy „hamu alatt izzik a parázs”. És ez egybeesett a „márciusban újakezddjük” jelszóval. Baróti Dezsőt két nap múlva letartóztatták, és be is börtönözték. Hát ilyen légkörben mondjuk meg-

próbált az ember óvatos lenni, kerülni a fölösleges konfliktusokat. Látszott az, hogy olyan KISZ-titkár került a BTK élére, akinek probléma, hogy valaki többet akar tudni.

Ennek ellenére a professzoraink tudatosan csinálták, hogy ne az ideológiai kérdésekre tereljük a szót, hanem próbáljunk a szakmában elmélyedni. Különösen volt Eötvös kollégisták, például Koltay professzor, aki még a nagy Eötvösnek volt a diákja, Eckhardt Sándornak volt a kollégiumi szobatársa. Ő azért úgy elmondogatta, hogy milyen könyveket olvassunk el, ami nem volt benne a tananyagban. De aki behozta a legújabb érdekességeket: olasz irodalmat például, amikor visszajött egy olaszországi útjáról. Király István mindig mondogatta, hogy ezt érdemes most meg nézni, most azt érdemes. Mindig mondogatták, hogy tanuljunk idegen nyelveket, ez nagyon fontos volt. És ne felejtjük el, hogy a Rákosi rendszerben a nyelvtanulásnak nem volt valami nagy divatja és kultusza. Lektorai órák voltak, de tudjuk, hogy lektori órákon nem volt lehetőség idegen nyelvet jól megtanulni.

Egyik évfolyamtársunk, Veres Zoltán érdeklődött az idegen nyelvek után, ő tényleg három szakon végzett is: magyar, francia és latin szakos diplomát szerzett, és akkor még mellette volt angolból, németből nyelvvizsgálja, meg tanult spanyolul. Kihasztnálták azt a lehetőséget, hogy a Zoli tanult franciát, és egyszer azzal jött haza, hogy a francia tanszéken egy új adjunktus van, aki spanyol órákat hirdet, tanuljunk spanyolul is, mert akkoriban a Szegedi Egyetemen nem nagyon volt ilyen, ahogy visszaemlékszem.

Tehát inkább ezekkel a dolgokkal foglalkoztunk. Na, most néha szembe került ilyen erősen politikai ízű ideológiai problémákkal is, de mivel eléggé szorosan összekapcsolódott az egyetemen a kis bölcsész évfolyam, ezeket inkább az egyetemi szemináriumokon beszéltük meg. Emlékszem, hogy például határozatot hozott a Párt a népi írókról, akiket '57 után megpróbálták valamennyire rehabilitálni. Na, most ezt a határozatot megbeszéltük egy szemináriumon: ez mennyiben hozott újat, ez mennyiben lényeges, mennyire nacionalista, nem nacionalista. Vagy *Az ember tragédiájáról* ebben az időszakban két érdekes új értékelés is megjelent. Egyrészt Lukács Györgynek jelent meg egy tragédia értékelése, aztán pár év múlva Révai József adott közre egy ilyet. Akkor emlékszem, erről az utóbbiról én tartottam egy ismertetőt, referátumot, de úgy, hogy akkor most nézzük meg *Az ember tragédiájának* milyen értékelései voltak, és hogy ezt a kettőt hogyan lehet most ide tenni. Ennek nyilván megvolt az a felhangja is, hogy mennyire optimista hangú mű *Az ember tragédiája*, vagy nekünk mennyire kell ezt az optimizmust kiolvasnunk belőle, vagy pedig inkább pesszimisták legyünk amiatt, hogy '56 úgy sikerült, ahogyan sikerült. Tehát ilyen módon bekerült a politika a kollégistáknak a gondolkodásmódjába, beszélgetéseibe, de annyira, hogy mi megyünk a KISZ mellett tüntetni, vagy konspirálunk a KISZ ellen, az nem merült fel.

Kollégisták törzshelye

Abban az időben egyrészt bejárogattunk az Újságíró Klubba – az a mai Belvárosi Mozi emeletén volt, és olyan alapon, hogy mi már kezdtünk itt-ott publikálni, írtunk a Tiszatájba egy-két recenziót és akkor elfogadták, hogy mi is valamiféle újságírók vagyunk, és akkor még igazolványt is adtak, hogy oda bemehessünk. És az egy jó

hely volt, mert a város értelmiségének több tagja is megjelent, írók, festők, színészek például. És ennek a helynek volt egy jó büféje, hangulatosan el lehetett beszélgetni.

Amikor egy kicsit ki akartunk rúgni a hámból, akkor meg elmentünk a Bajszár nevű kerthelységbe, étterembe, ami a Takaréktár utcában volt. Azóta az már megszűnt, lebontották, másik épület van a helyén. Az nagyon jó hely volt, mert különösen nyáron egy ilyen nagy platánfákkal beborított kerthelysége volt. És akkor ott összejövogettünk, összetalálkoztunk egy-két egyetemi kollégával, ott lehetett összetalálkozni a német tanszék lektorával és akkor vele németül is lehetett beszélni.

Akkor még a Béke tanszék nem kapta meg ezt a kitüntető nevet, bár azért ott is megfordult egyszer-kétszer az ember. Amikor úgy nagyon sietett és úgy gondolta, hogy egy sikerült vizsga után érdemes valamit bekapni [kacagva], akkor oda is betért. De egy nehezebb, sikeres vizsgát azért illet vagy a Bajszárban, vagy az Újságíró Klubban megünnepelni. És akkor ez nem csak az Eötvös Kollégiumban, de úgy az egyetemen is divat volt tanulni. Az, ha valaki négyest kapott, persze hogy előfordul, de hogy hármasra... azt kicsit szemlesütve vallotta be az ember, és mondta, hogy milyen szerencsétlen volt, és milyen rossz tételt húzott. Az Eötvösben viszont követelmény volt a tanulás, meg jól is ment.

Emlékszem, hogy az egyik kollégám, Selmeci Gyurka nagyon szégyellte magát, mert ásványtanból épp Grassely professzornál nem sikerült ötösre vizsgázni, pedig ő mindent igyekezett megtenni.

Anekdota a következő Eötvösösöknek

Megpróbáltunk szolid társaság lenni, egyrészt megpróbáltunk komolyan venni, hogy egyetemre járunk, ráadásul Eötvös Kollégisták is vagyunk, tehát nekünk legalább annyira, de ha lehet még inkább olyan tájékozottnak kell lennünk, mint az évfolyam többsége, és egyrészt, hogy Nietzschétől kölcsön vegyek egy gondolatot: megpróbáltunk Apolló szellemében komolyan tudóskodni, másfelől meg fiatalok voltunk és Dionüszosznak is igyekeztünk megadni a magáét. Mint ahogy a tragédia születésében a dionüszoszi és apollói egymáshoz való viszonyáról elmélkedik Nietzsche, hát mi is megpróbáltunk egyszerre mind a két istennek áldozni. Tehát megpróbáltunk viccelődni, hülyéskedni, amiben a Veres Zoli élen járt. Neki nagyon jó humorérzéke volt, meg a Kovács Sándor Ivánnak, Iván néha erőltette is a poénkodást... Veres Zoli tudott kiválóan utánózni embereket, illetve helyzeteket. Tehát a fontoskodó tanárokat, vagy a fontoskodó politikusokat. És kiállt és deklamált, május elsejei szónoklatokat parodizált... ezen tényleg mindenki a hasát fogta. És ezt nem csak a szobában, hanem a Kollégium nyilvánossága előtt csinálta.

Másrészt persze irodalmárok, történészek, tanultunk egyet s mást az avantgarde-ről, és akkor így írogattunk poénból ilyen avantgarde vers-utánpótlásokat; és akkor ezeket ott szónokoltuk, mondogattuk egymásnak. Ennek a csúcs jelenete az volt, hogy az egyik illet – már nem tudom ki találta ki – az egyik ilyen avantgarde versor:

*„Az én lagúnám nem az én lagúnám
Az én lagúnám, egy marék kovász”*

„Úúú gyerekek ez milyen jó, ezt le kellene idegen nyelvre fordítani...” Veres Zoli neki is állt, gyorsan áttette angolra, németre, franciára, finnre, és ezt kitettük a Kolégium bejáratához, ott a folyosón volt egy elkülönített faliújság. Hát meg kell mondanom Grassely Gyula bácsi jót mosolygott. Aki megütközött rajta – az nem tudom mennyire hivatalból – az a gyakorló gimnázium igazgatója volt, mert ugye ezt a diákok is látták, és tetszett nekik, hogy ezek a nagyobbak milyen jót hülyéskednek. Az igazgatójuk meg kétségbe esett, hogy milyen butaságokra próbáljuk a nálunknál fiatalabbakat rávenni... És akkor az lett, hogy jó, hát vegyük le, tegyük be ide az egészet, sőt Kovács Sándor Iván javasolta, hogy ez tényleg egy veszélyes szöveg, el kellene rejteni, de azért ki kéne függeszteni: Tudjátok mit?! Egy szekrény háta mögé kéne fölragasztani!

A másik, ami a komolyabb dolgot illeti, az egymás segítése, az egymás iránti érdeklődés. Én úgy emlékszem, hogy a felvilágosodás-kori irodalomról még most is elég sokat tudok, mert Bíró Feri barátom ezzel foglalkozott, és Ő elmondta, hogy Kazinczyról, Csokonairól, kiről-miről ezt olvasta.

És nagyon figyeltük egymást, hogy ki-mit csinál. Tehát Feri nézegette anno, hogy itt van a Waldaphel Józsefnek a felvilágosodás korszakának monográfiája... hogy gyerekek, ez milyen gyenge munka... Na, majd én 30 év múlva írok egy jobbat. Tényleg írt is egyet: a felvilágosodás irodalmáról van egy korszak-monográfiája, nem tudom, három vagy négy kiadásban.

Vagy a TTK-sok. Fölmerült egy írónak egy születési dátuma, hogy mikor született, mert két ellentétes megjegyzése volt róla. TTK-sok is jöttek, hogy akkor az hogy is lehet, hogy két ellentmondó adat van. És akkor próbáltuk kitalálni, miről is van szó. Aztán rájöttünk, hogy az egyik kijelentését januárban, a másikat meg decemberben tette, hogy „hány éve születtem”... és akkor rögtön kiderült.

Illett beadni különféle kari pályázatokra dolgozatokat. És én el voltam maradva a gépeléssel, mert gépelve kellett beadni. Volt egy ilyen nagy magas Remington írógép, és azzal pötyögtettünk – és akkor bejön a Kulcsár Péter, hogy:

– Mit csinálsz?

– Be kell adnom a pályázatot holnapra.

– Na aszondom', gyere, diktáld nekem, mert én gyorsabban tudok gépelni.

És akkor a felénél bekapcsolódott, hogy ő írta be, hogy idejében elkészüljön, hogy be lehessen adni.

Valakinek fölmerült valamilyen problémája – fölsőbb éves korunkban már önálló publikációja is jelent meg egyikünknek – másikunknak. És bízattuk a Peják Pistát, aki a félcsoportokról írta a dolgozatát, hogy jó, hát a TTK-soknak idegen nyelven kellett írniuk. A Leindler Lacinak, meg a Bíró Feri segített, hogy franciául megírhasa a tanulmányát. Hát ez természetes dolog volt, hogy egymást segítettük. Legfeljebb meghívott a másik egy korsó sörre, vagy valamire – ennyi volt az egésznek a honorálása.

De jó volt, mert kevesen voltunk, ez kedvező volt. Meg jó baráti kör volt. Nem volt olyan hogy valaki féltékeny volt a másakra, vagy irigy, hogy a másik előre jutott valamiben... ezek nem voltak. Ez természetes volt, hogy mindenki csinálja a magáét,

és egyszer az egyiknek, másszor a másiknak megy jobban. És ha lehet, akkor inkább segítsük, ne gátoljuk. Még a légkört se próbáljuk megzavarni körülötte.

Ha szerelmi bánata volt valakinek, inkább vigasztalni próbáltuk, XY-t éppen elhagyta a menyasszonya, és akkor nagyon nekibúsult, és akkor próbáltuk vigasztalni, és hogy inkább a könyvtárban öntse ki a bánatát, és próbáljon ott felejtetni, ne a kocsmában. Ilyen is előfordult.

Összetűzések

Mondjuk volt olyan, hogy nem szerették a Kollégiumot, próbálták nem tudomásul venni, de ez az egyetemek részéről nem mutatkozott meg. Hát mondjam azt, hogy a TTK-n meg olyan oktatók, professzorok voltak, akik az itteni Eötvösnek a Grassely, a Szalai, a Csányi professzor, mind itt voltak Eötvös kollégisták. Hát természetes, hogy a későbbi generációt szemmel tartották, támogatták, próbálták védeni a kollégiumnak a presztízsét, meg érdekeit. Az megint más kérdés, hogy ebben a nagy áldemokratizmusban, ami azért hangot kapott '57 után. „Hát persze itten nincsen már akkora dogmatizmus, meg nem kell ilyen visszahúzó tendenciákat támogatni” – ez nem kapott igazán hangot. Inkább az történt, hogy nem törődtek vele, nem hagyták úgy igazán... sokáig nem kapott a Kollégium jobb körülményeket. Emlékszem, hogy mi, akik néhányan itt maradtunk Szegeden, be-bejárogattunk a következő generációhoz, a Takács Laci, Danis Győző, Gálfi Sanyi, Farkas Jóska, ezek, akik utánunk jöttek a Kollégiumba. Mi bementünk hozzájuk, beszélgettünk erről-arról.

Nem is tudom ki mondta ezt egyszer... Farkas Jóska talán, aki később a Kaposvári Egyetem lektorátus-vezetője lett – emlékszel, hogy világirodalom vizsgára készültem, és elmondta, hogy mit kell itt kiemelni tulajdonképpen, és azt mondja, hogy egész jól levezigáztam belőle.

Tehát érdeklődtünk az utánunk jövő generációknál, meg azért én magam is rákérdeztem később, hogy kik az Eötvös-kollégisták, hogy mégis lássa az ember lényegében, hogy ők mit csinálnak.

És az nagyon kellemes meglepetés volt, amikor itt az évforduló kapcsán körbenézhetett az ember az épületben, meg beszélgethetett a jelenlegi kollégistákkal, nem csak a régiekkel nosztalgiazhatott. (hááát, kondi terem... ugyan már... nekünk egy rendes fürdőszobánk sem volt).

Ami érdekes volt – Kincses Igazgató úrral való beszélgetésből tudtam meg – hát a könyvtárat bővíteni, gyarapítani nem egy könnyű dolog, mert részben helyiség kérdése, meg hát egy kicsit pénz kérdése is.... Meg hát a nagy igazság, hogy azért is nehéz, mert a kollégiumban inkább olyan emberek vannak, akiknek inkább megvan a maguk érdeklődése, némi túlzással azt lehetne mondani, hogy mindenkinek egy külön kis saját könyvtárat lehetne kialakítani. Így csak a legfontosabb alapműveket lehet begyűjteni. Érdekes volt, hogy gondoltak arra, mi lenne, ha összegyűjtenék a volt Eötvös kollégisták publikációit, fontosabb műveit – de mondta, hogy annak is helyiség kéne – hát igen, mondtam, mert jól működött a kollégium és sok könyvet írtak... de lehet, hogy erről nem kellene lemondani...

Képeket nézegetve, a kortárs képek láttán

Igen, igen, most már kezd úgy kinézni, mint egy kollégium. Persze '56 után annyira nem nézték jó szemmel. Ha a fiatalok szervezgettek, sokszor összegyűljenek... mert mit lehet tudni. Mindig ment az a nagy gyanakvás és az okos emberek meg mindig gyanúsak voltak, mert mit lehet azt tudni, hogy miben törik a fejüket, milyen titkos jelzéssel mit adnak át egymásnak.

A Baróti mondjuk nagyon rajta tartotta a szemét, ő tényleg bejárt a bokros rektori teendői mellett – ahogy mondani szerette – megtartani az óráit. Ha nem ért rá, akkor megkért minket, hogy fáradjunk be a rektori hivatalba. És ahol nem kávéval, hanem teával kínált minket, mert annak idején őket is így kínálta Sík Sándor.

Én a Kollégiumot olyan szempontból tartom nagyon fontosnak – ha szabad nagy szavakat használni – ott lett az ember komoly szakember, ott indult el, hogy belőlem később egyetemi oktató lehetett. Valamit az ember le tudott tenni a tudomány asztalára. Hát ezért is ajánlottam ezt a Machiavelli könyvet a Kollégiumnak. Ez a szellem nyilván továbbra is megmaradt. Örülök neki, hogy többen is lettek, meg sokszínű is a társaság.

Amikor elindult a Tudományos Diákköri mozgalom, akkor egyértelmű volt, hogy az Eötvösösöknek ott a helyük. Mert kik, ha ők nem. És az volt az érdekes, hogy ezt az egyetem és a különböző intézetek is komolyan vették. Például az Irodalomtudományi intézet is. Én például emlékszem rá, hogy volt olyan kari diákköri konferencia, amire lejött a Klaniczay Tibor, aki az igazgatóhelyettese volt az Irodalomtudományi Intézetnek (Sőtér volt az igazgatója) meg a régi magyar irodalom osztályvezetője... és például a Kovács Sándor Ivánnak, meg nekem a dolgozatunkhoz ők tartották a koreferátumot. Ettől aztán nagyon kihúztuk magunkat... aztán később támogattak, kisebb megbízásokat adtak, hogy írjunk recenziókat, ezt-azt-amazt. Igyekeztek bevonni minket a tudományos életbe.